

KAZAK TÜRKÇESİNDEKİ "JÜREK" İLE KURULAN DEYİMLERİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ KARŞILIKLARI

TURKISH EQUIVALENTS OF THE IDIOMS AROUND THE WORD 'JÜREK' IN THE KAZAKH TURKISH THEMED

Döne ARSLAN*
Mustafa Said ARSLAN**

Öz

Az sözle çok şey ifade etmenin en güzel yollarından biri olan deyimler ifadeye canlılık ve ahenk katar. En az iki kelimeden oluşan bu dil birliklerinin büyük bir kısmı cümle hâlinindedir ve sonu mastarla söylenir. Deyimi oluşturan kelimeler birbirinden ayrılmazlar ve genellikle sözlüksel anlamlarından uzaklaşarak mecaz anlam taşırlar. Türk dili deyim bakımından çok zengin bir dildir. Bu bakımdan deyimbilim çalışmalarının önemi büyüktür. Türk lehçelerinde son yıllarda aktarma problemlerinin en aza indirilmesi için deyim çalışmaları büyük önem kazanmıştır.

Türk lehçeleri arasında organ adlarıyla kurulan deyimler üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda temel olarak baş, göz, kulak, burun gibi organ adları alınmıştır. Ancak bu organların dışında "yürek" de insanın iç dünyasını ifade etmede önemli ve özel bir yere sahiptir.

Bu makalede Kuzeybatı-Kıpçak lehçesi olan Kazak Türkçesi ile Güneybatı-Oğuz lehçesi olan Türkiye Türkçesindeki "yürek" ile kurulan deyimler anlam bakımından ele alınarak bünyesinde "yürek" kelimesi bulunan deyimlerin ortak, benzer ya da birbirinden farklı olan yönleri gösterilmeye çalışılmıştır. Türkiye Türkçesinde "yürek" olarak kullanılan kelime Kazak Türkçesinde "jürek" ile karşılanmaktadır. Çalışmanın inceleme kısmında Kazak Türkçesinde "jürek" kelimesi ile kurulmuş deyimler madde başı olarak ele alınmıştır. Kazak Türkçesindeki deyim anlamı ve Türkiye Türkçesinde bu deyim karşılık gelen deyim ve anlamı verilerek deyimlerin bu iki lehçede birbiriyle örtüşüp örtüşmedikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kazak Türkçesi, Türkiye Türkçesi, deyimler, eşdeğerlik, yürek

Abstract

Idioms, which are one of the most beautiful ways of expressing a lot with few words, add vitality and harmony to expression. A vast majority of these linguistic unions, which are composed of at least two words, come in the form of sentences that end with an infinitive verb. The words from which they are made of are unable to exist solely on their own, and they often carry metaphorical meaning by moving away from their lexical meanings. Turkish is a very rich language in terms of idioms. In this respect, idiomatic studies are of great importance. In recent years, the studies on idioms have gained great importance in order to minimize the problems of transference between Turkish dialects.

Numerous studies have been conducted on idioms involving words for organs among Turkish dialects. They have focused mainly on organ terms such as baş [head], göz [eye], kulak [ear], and burun [nose], etc. Beyond these, the word 'yürek' [heart] holds a particularly important and special place as it expresses a person's inner world.

This study addresses idioms themed around the word 'yürek' both in the Kazakh Turkish, which is a Northwest - Kipchak dialect of the Turkic language family, and Turkish of Turkey, which is a Southwest -Oghuz dialect in terms of their meaning and tries to their common, similar or different aspects. The Kazakh equivalent of the Turkish of Turkey 'yürek' is 'jürek'. The analysis section of this study examined Kazakh Turkish idioms featuring the word 'jürek' as a lexical entry. The meaning of the idiom in Kazakh Turkish and the equivalent idiom in Turkish of Turkey and its meaning were mentioned and it was determined whether or not the idioms were corresponding to each other.

* ORCID 0000-0003-0550-9554 Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, darслан@kastamonu.edu.tr

** ORCID 0000-0003-0640-747X Öğr. Gör. Kastamonu Üniversitesi TÖMER, msarslan@kastamonu.edu.tr

Keywords: Kazakh language, Turkish of Turkey, idioms, equivalents, heart

1. Giriş

Türkiye Türkçesinde “genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir” (Sözlük, 2011) şeklinde açıklanan “deyim” terimi; Kazak Türkçesinde “turaktı türkes, frazeologizm, aysıktı söz uramı ve beyneli söz tirkesi” sözleriyle karşılanmaktadır.

Türk dili uzun tarihi gelişim dönemleri içinde çeşitli kollara ayrılmış, dildeki değişme ve gelişmeler, toplumların yaşam tarzlarının aynı olmaması, farklı kültürlerin etkisi, siyasi ve idari baskılar, Türk lehçelerinin söz varlığının tam olarak örtüşmemesi sonucunu doğurmuştur. Her iki dilde Türkçe ve yabancı dillerden giren kelimeler, bu dillerde değişik kavramlarla karşılanmış, yazı diline alınmayan kelimeler ise konuşma dilinde kalarak zamanla ilk anlamlarından farklı bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Bunun sonucu olarak Türk toplulukları birbirlerini bir çırpıda anlayamaz ve okuduklarını hızlı ve seri bir biçimde düşünemez olmuşlardır. (Resulov, 1995)

Deyimlerin birçoğu benzetme ve söz sanatları ile süslüdür. Deyimlerin meydana gelmesinde “deyim aktarması, ad aktarması, benzetme, çeviri yoluyla geçenler ve geçmişte yaşanmış bir olaya yapılan gönderme ya da kinayeli sözler” rol oynamaktadırlar. Binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan Türk milletinin yaşadığı büyük coğrafyada geçirdiği büyük tecrübe birikimi deyimleşmede kendini göstermektedir. Son derece hareketli bir sosyal tarihle birlikte sürekli bir biçimde yeni deyimler yaratan halkın düşünme gücü bazı deyimleri de kullanımdan düşürmüştür. Bu açıdan bakıldığında deyimlerin bir kısmının değişen sosyal hayat şartları ve teknik ilerleme karşısında gerilediğini, kullanım alanlarının daraldığını ve zamanla da unutulduklarını görmek mümkündür. (Sinan, 2001)

Türkiyeli bilim adamları tarafından deyimler genellikle leksikoloji bakımından incelenmiştir. Bu konuda M. Aksakal, A. H. Par, Ö. A. Aksoy, E. K. Eyüboğlu, N. Yüzbaşıoğlu, M. Yüzbaşıoğlu, H. Ünlü- M. Ünlü'lerin çalışmalarından söz edebiliriz. Kendileri deyimleri teorik açıdan incelememişlerse de deyimlerin ana problemlerini kendi çalışmalarında ele almışlardır. (Kenzhalin, 2017)

Kazak Türkçesi dil biliminde deyimlerin incelenmesi 20. asrın 40. yıllarında İ. Kenesbaev'in eserleriyle başlamıştır. Bu sebepten İ. Kenesbaev, Kazak Türkçesi dil biliminde deyim biliminin kurucusu olarak kabul edilir. O, 1977 yılında yıllar süren araştırmalarının neticesinde “Kazak Dilinin Deyimler Sözlüğü” adlı eserini yayınlamış ve sözlüğünde 10 binden fazla deyim yer vermiştir. Sözlüğünün “Kazak dilindeki deyimler hakkında” diye bilinen son bölümünde Kazak Türkçesi deyimlerinin “teorik meselesi/leri”ni genişçe incelemiştir. İ. Kenesbaev, Kazak Türkçesi deyimlerinin söz ve atasözleri ile ilişkisi, deyimlerin türleri, üslup bilimi açısından özellikleri, ses uyumu, deyimlerde eş anlam, deyimleri oluşturan sözler ve paralel deyimler v.b hakkında bilgiler vermiştir. (Atmaca, 2009) Kazak deyimlerinin derlenerek yazıya geçirilmesi ne yazık ki çok da eski tarihlere dayanmaz. Deyimlerin derlenip yazılarak yayınlanması XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlamaktadır.

Kazak atasözleri ve deyimlerini ilk kaydeden Şoqan Uvalixanov olmuştur. Uvalixanov ile Berezin'in arşivlerinde XIX. yüzyılın ortalarında halk ağzından derlenmiş 200'den fazla atasözü ve deyim bulunmaktadır. (Zhussupova L. , 2001) O yıllardan itibaren bu konuda Ş. İybragimov, M. Terentyev, I. Altınсарin, Y. Lyutş, P.A. Melioranskiy, A. A. Divayev, V. V. Katarinskiy, N.F. Katanov, N. N. Pantusov gibi araştırmacılar tarafından çeşitli çalışmalar yapılmış ve yayınlanmıştır. 1879 yılında Orenburg'da yayınlanıp 1906 yılında eklemeler yapıldıktan sonra tekrar basılan "Kirgizskaya Xrestomatiya" adlı eserde I. Altınсарin, Kazak atasözleri ve deyimlerinin en seçkin örneklerini ona yakın konuya ayırarak titizlikle incelemiştir. (Zhussupova L. , 2001) 1917 Ekim İhtilalinden sonra Kazak atasözleri ve deyimleri derlenip yayınlanmaya başlamıştır. Derleyiciler eski ve yeni gazeteler, dergi ve kitaplar, el yazmalarından atasözleri ve deyimler derleyerek önemli bir adım atmışlardır. Lyazzat Zhussupova tarafından Kazak atasözleri ve deyimleri ile ilgili yapılan "Kazakça Atasözleri, Deyimler ve Türkiye Türkçesi Karşılıkları" adlı yüksek lisans tezinde Kazak atasözleri ve deyimleri Türkiye Türkçesindeki karşılıkları ile birlikte verilmiştir. (Zhussupova L. , 2001)

Kazak Türkçesinde organ adları ile ilgili yapılan ilk çalışma Fahri Bekçioğulları tarafından hazırlanan “Kazak Türkçesindeki Organ Adlarıyla İlgili Deyimlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı” adlı yüksek lisans tezidir. (Bekçioğulları, 2006) İkinci çalışma ise organ adlarıyla kurulan deyimlerin yapı ve anlam bakımından ele alındığı Gülseren Tor tarafından hazırlanan “Kazak Türkçesinde Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler” adlı çalışmadır. (Tor, 2007)

Bu çalışmamızda Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesinde "yürek" ile kurulan deyimleri ele alarak iki lehçede bu kelime ile kurulan deyimlerin anlamsal olarak örtüşüp örtüşmedikleri incelenmiştir.

1. 1. Kazak Türkçesinde Yürek: Türkiye Türkçesinde “yürek” sözcüğü Kazak Türkçesinde “jürek” şeklinde söylenmektedir. Kazakça-Türkçe Sözlük'te “jürek” sözcüğü şu şekilde geçmektedir:

1. Kalp, yürek. 2. Gönül. (Koç, Bayniyazov, & Başkapan, 2003)

1. 2. Türkiye Türkçesinde Yürek:

Türkçe Sözlük'te “yürek” sözcüğünün açıklaması aşağıdaki gibi yapılmaktadır:

1. Kalp. 2. Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül: 'Fazıla Hanım'ın elleri terliyor, yüreği sarsılıyordu.' S. F. Abasıyanık." (Türkçe Sözlük, 2011)

1. 3. Yürek Kelimesinin Etimolojisi:

YÜREK, tr. yürümek (devinmek, yürümek) ten yür-e-g/ yüreg/ yürek...

Kök anlamı: devinen, yürüyen, çalışan. Anlam genişlemesiyle dirilerde **yürek** adı verilen aygıt..." (Eyuboğlu, 2004)

Bu çalışmada Kenesbayev'in 1977 yılında yayınladığı "Kazak Tilinin Frazeologiyalık Sözdüğü" adlı çalışma esas alınmıştır. (Kenesbayev, 1977) Bu çalışma dışında Kenan Koç- Ayabek Bayniyazov- Vehpi Başkapan tarafından hazırlanan Kazak Türkçesi Türkiye Sözlüğü'nden (Koç, Bayniyazov, & Başkapan, 2003); H. Kojahmetova- R. Jaysakkova- Ş. Kojahmetova tarafından hazırlanan Kazakça- Orışsa Frazeologiyalık Sözlük'ten (Kojahmetova, Jaysakkova, & Kojahmetova, 1988); L. Zhussupova tarafından yapılan "Kazakça Atasözleri, Deyimler ve Türkiye Türkçesi Karşılıkları" adlı yüksek lisans tezinden (Zhussupova L. , 2001); Fahri Bekçioğulları tarafından hazırlanan "Kazak Türkçesindeki Organ Adlarıyla İlgili Deyimlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı" adlı yüksek lisans tezinden (Bekçioğulları, 2006) faydalanılmıştır. Ayrıca Türkiye Türkçesi ile yazılan Ö. A. Aksoy'un "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü" adlı eserinden; M. Aydın'ın "Geliştirilmiş ve Açıklamalı Deyimler Sözlüğü" adlı sözlüğünden (Aydın, 1992) ve Türk Dil Kurumunun elektronik ortamdaki "Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü"nden (<http://sozluk.gov.tr/>, 2019) faydalanılmıştır.

2. Kazak Türkçesindeki "Jürek" İle Kurulan Deyimlerin Türkiye Türkçesindeki Karşılıkları

2. 1. Arıstan jürekti: Deyim Kazak Türkçesinde "cesaretli, aslan yürekli" anlamında kullanılmaktadır. Deyim Türkiye Türkçesinde de "aslan yürekli" olarak kullanılmaktadır. Deyimin anlamı Türkçe Sözlükte "çok yiğit, hiçbir şeyden korkmayan" şeklinde açıklanmıştır.

2. 2. Asav jürek: Deyim "ürkek insan" anlamında kullanılmaktadır. "asav" kelimesinin ilk anlamı "binilmeye alışılmamış at veya deve ile öküz vs."dir. Kelimenin anlamına bakıldığında Türkiye Türkçesinde "çok korkak (kimse)" anlamındaki "deve yürekli" deyiminin "asav jürek" deymiyle örtüştüğünü söylemek mümkündür. Ayrıca Türkiye Türkçesinde "çok ürkek, korkak" anlamındaki "tavşan yürekli" deymi de "asav jürek" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 3. Er jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "cesur, yürekli" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "korkusuz" anlamındaki "gözü pek" deymi "er jürek" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "yüreği katı (kimse)", ikinci anlamı "yürekli (kimse)" olarak açıklanan "yüreği pek" deymi ise ikinci anlamı itibarıyla "er jürek" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir. Fakat "yüreği pek" deyiminin ilk anlamının "er jürek" deyiminde bulunmaması nedeniyle yapılacak aktarmalarda bu deyme dikkat edilmelidir.

2. 4. Et-jüregi eljirüv: Deyim Kazak Türkçesinde "acı çekmek, içi yanmak, sıkıntıya düşmek" anlamında kullanılmaktadır. Deyimin Türkiye Türkçesinde birden fazla karşılığı bulunmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok üzülme, çok acı duymak" olarak anlamı açıklanan "içi burkulmak", "yüreği burkulmak"; "çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak" olarak açıklanan "ciğeri yanmak"; "aşırı üzülme, fazla üzüntüden içi yanmak" olarak açıklanan "yüreğini ateş almak" deyimleri "et-jüregi eljirüv" deyiminin anlamıyla tamamen örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "çok acılamak", ikinci anlamı "felakete uğramak" olarak açıklanan "yüreği yanmak" deymi ilk anlamı itibarıyla; ilk anlamı "üzülme, acı duymak", ikinci anlamı "açlık duymak" olarak açıklanan "yüreği ezilmek" deymi ilk anlamı itibarıyla; ilk anlamı "çok susamak", ikinci anlamı "büyük bir acı, sıkıntı vb. nedenlerle çok üzülme", üçüncü anlamı "bir şeye karşı büyük bir özlem duymak" olarak açıklanan "içi yanmak" deymi ikinci anlamı itibarıyla; ilk anlamı "üzülme, yüreği burkulmak", ikinci anlamı "acıma hissi duymak", üçüncü anlamı "sıkıntı ve heyecan içine düşme" olarak açıklanan "içi ezilmek" deymi ilk anlamı itibarıyla söz konusu deyim anlamıyla örtüşmektedir.

2. 5. Et-jüregi ezilüv: Deyim Kazak Türkçesinde "içi yanmak, üzülme, kaygılanma, yüreği yanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "et-jüregi eljirüv" deymi ile örtüşen deyimler bu deyimle de örtüşmektedir.

2. 6. Et jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "korkak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok ürkek, korkak" anlamında kullanılan "tavşan yürekli" deymi "et jürek" deymi ile örtüşmektedir.

2. 7. Istık jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "güçlü kuvvetli, insanlar tarafından sevilen kişi" anlamında kullanılmaktadır. Deyimin anlamını Türkiye Türkçesinde "çok sevilmek, hoşlanılmak" anlamında kullanılan "yüzü sıcak olmak" deymi karşılamaktadır.

2. 8. İt jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "duygusuz, tepkisiz, asık suratlı" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "merhametsiz" anlamında kullanılan "katı yürekli" deymi "it jürek" deymi ile örtüşmektedir.

2. 9. Jay jürek: Deyimin Kazak Türkçesinde anlamı "kahraman, cesur" olarak açıklanmıştır. Deyimin anlamı "er jürek" deyiminin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları olan "gözü pek" ve "yüreği pek" deyimleri ile örtüşmektedir.

2. 10. Jılı jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "sıcak kanlı, uyumlu kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "normal vücut sıcaklığı, içinde buldukları ortamın sıcaklığından bağımsız olan

(hayvan)", ikinci anlamı "sevimli, cana yakın, sempatik, üçüncü anlamı "herkesle çabuk anlaşılan, çabuk dost olan" olarak açıklanan "sıcakkanlı" sözcüğünün ikinci ve üçüncü anlamı "jülü yürek" deyiminin anlamını karşılamaktadır.

2. 11. Jüregi alıp uşuv: Deyim Kazak Türkçesinde "aşırı heyecanlanmak, duygulanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "telaş, sabırsızlık, coşkunluk göstermekten kendini alamamak" anlamında kullanılan "içi içine sığmamak" deyimini "jüregi alıp uşuv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 12. Jüregi alkinuv: Deyim Kazak Türkçesinde "birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "yüreği ağzına gelmek" ve "kalbi ağzına gelmek" deyimleri "jüregi alkinuv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 13. Jüregi attay tıylav: Deyim Kazak Türkçesinde "herhangi bir sebeple (korku, heyecan vb.) kalbi hızlı hızlı atmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kalbi çok vurmak", ikinci anlamı "çok heyecanlanmak", üçüncü anlamı "yüreği çarpmak" olan "kalbi çarpmak"; "korku, heyecan vb. bir sebeple kalbi fazla çarpmak" anlamındaki "pıt pıt atmak" deyimlerinin anlamları "jüregi attay tıylav" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir. Ayrıca ilk anlamı "kalbi çarpmak veya çalınmak", ikinci anlamı "coşku sebebiyle kalp hızlı hızlı çarpmak veya çalınmak", üçüncü anlamı "merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak" olarak açıklanan "yüreği çarpmak" deyiminin ikinci ve üçüncü anlamı "jüregi attay tıylav" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 14. Jüregi avzına kelüv: Deyim Kazak Türkçesinde "birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "yüreği ağzına gelmek" ve "kalbi ağzına gelmek" deyimleri "jüregi avzına kelüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 15. Jüregi avzına tıgluv: Deyim Kazak Türkçesinde "aşırı heyecanlanmak, duygulanmak, korkmak." anlamında kullanılmakta ve "jüregi avzına kelüv" deyimini ile örtüşen "yüreği ağzına gelmek" ve "kalbi ağzına gelmek" deyimleri ile örtüşmektedir.

2. 16. Jüregi aynuv: Deyim Kazak Türkçesinde "midesi bulanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kusacak gibi olmak", ikinci anlamı "iğrenmek, tiksilmek", üçüncü anlamı "kuşulanmak, işkillenmek", dördüncü anlamı "huzursuz olmak, rahatı kaçıp tedirgin olmak, hoşlanmamak" olarak açıklanan "midesi bulanmak" deyiminin birinci anlamı; ilk anlamı "içi sıkıntı ile dolup derin soluk alma gereğini duymak", ikinci anlamı "midesi bulanmak" olarak açıklanan "yüreği kabarmak" deyiminin ikinci anlamı "jüregi aynuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 17. Jüregi bülk etüv: Deyim Kazak Türkçesinde "korkmak, birdenbire ne yapacağını bilememek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde anlamı "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi bülk etüv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 18. Jüregi davalamav: Kazak Türkçesinde "cesaret edememek, korkmak" anlamında kullanılan deyim Türkiye Türkçesinde "korkmak, ürüp kaçmak" olarak açıklanan "yüreksizlik göstermek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 19. Jüregi dir ete kaluv: Deyim Kazak Türkçesinde "birdenbire kormak, şaşırmaq" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde anlamı "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi dir ete kaluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 20. Jüregi dir etüv: Deyim Kazak Türkçesinde "birdenbire kormak, şaşırmaq" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde anlamı "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi dir etüv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 21. Jüregi eljirev: Deyim Kazak Türkçesinde "canı acımak, acı çekmek, yüreği sızlamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "et-jüregi eljirüv" deyimini ile örtüşen deyimler bu deyimle de örtüşmektedir.

2. 22. Jüregi erüv: Deyim Kazak Türkçesinde "canı acımak, acı çekmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "kaygı duymak, çok üzölmek" anlamındaki "içi erimek" deyimini "jüregi erüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 23. Jüregi januv: Deyim Kazak Türkçesinde "yüreği yanmak, sıkıntıya düşmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "et-jüregi eljirüv" deyimini ile örtüşen deyimler bu deyimle de örtüşmektedir.

2. 24. Jüregi jarıla jazdav: Deyim Kazak Türkçesinde "aşırı sevinmek, güle güle çatlamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "aşırı derecede gülmek" anlamındaki "gölmekten kırılmak (katılmak, yarılmak)" deyimini "jüregi jarıla jazdav" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 25. Jüregi jarıluv: Deyim "jüregi jarıla jazdav" deyimini ile aynı anlamda kullanılmakta olup söz konusu deyimle örtüşen deyimler bu deyimle de örtüşmektedir.

2. 26. Jüregi jıbu: Deyim Kazak Türkçesinde "canı acımak, acı çekmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok acımak, içi sızlamak" anlamında kullanılan "yüreği cız etmek (cızlamak)"; "çok üzölmek, çok acı duymak" anlamındaki "yüreği burkulmak" deyimleri ve ilk anlamı "üzölmek, acı duymak", ikinci anlamı "açlık duymak" olan "yüreği ezilmek" deyiminin ilk anlamı "jüregi jıbu" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 27. Jüregi jiluv: Deyim Kazak Türkçesinde "canı acımak, acı çekmek" anlamında kullanılmaktadır. "jüregi jibuv" deyimini ile örtüşen deyimler "jüregi jiluv" deyimini ile de örtüşmektedir.

2. 28. Jüregi jumsak: Deyim Kazak Türkçesinde "kötü olaylardan çabuk etkilenen, alçak gönüllü" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "bağrı yufka" ve "yufka yürekli" deyimleri "jüregi yumsak" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 29. Jüregi kara: Deyim Kazak Türkçesinde "niyeti kötü kişi, kötülük yapmak isteyen" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "kötü bir davranışta bulunması beklenen (kimse)" anlamında kullanılan "niyeti bozuk" deyimini "jüregi kara" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 30. Jüregi karayuv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "karnı acıkmak", ikinci anlamı "niyeti bozulmak, kötülük düşünmek" olarak açıklanmıştır. Deyimin ilk anlamı Türkiye Türkçesinde "çok acıkmak" anlamında kullanılan "yüreği bayılmak" deyimini ile örtüşmektedir. Deyimin ikinci anlamıyla örtüşen Türkiye Türkçesinde bir deyim bulunmamaktadır.

2. 31. Jüregi kars ayrılıv: Deyim Kazak Türkçesinde "kaygılanmak, korkmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimini ve "çok korkmak" anlamındaki "yüreği yarılmak" deyimleri "jüregi kars ayrılıv" deyimini anlamıyla örtüşmektedir.

2. 32. Jüregi kobaljuv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "midesi bulanmak", ikinci anlamı "cesaret edememek, korkmak" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kusacak gibi olmak", ikinci anlamı "iğrenmek, tiksilmek", üçüncü anlamı "kuşkulanmak, işkillenmek", dördüncü anlamı "huzursuz olmak, rahatı kaçıp tedirgin olmak, hoşlanmamak" olarak açıklanan "midesi bulanmak" deyimini birinci ve ikinci anlamı "jüregi kobaljuv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Ayrıca ilk anlamı "içi sıkıntı ile dolup derin soluk alma gereği duymak", ikinci anlamı "midesi bulanmak" olan "yüreği kabarmak" deyimini ikinci anlamı "jüregi kobaljuv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Deyimin ikinci anlamıyla örtüşen Türkiye Türkçesinde bir deyim bulunmamaktadır.

2. 33. Jüregi kozğaluv: Deyim Kazak Türkçesinde "sözünden caymak, vaadinde durmamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "sözünden, kararından dönmek, vazgeçmek" anlamındaki "caymak" fiili ve "verdiği sözü yerine getirmemek veya tutmamak" anlamındaki "sözünden dönmek" deyimini "jüregi kozğaluv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 34. Jüregi köterilüv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "midesi bulanmak", ikinci anlamı "korkmak" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kusacak gibi olmak", ikinci anlamı "iğrenmek, tiksilmek", üçüncü anlamı "kuşkulanmak, işkillenmek", dördüncü anlamı "huzursuz olmak, rahatı kaçıp tedirgin olmak, hoşlanmamak" olarak açıklanan "midesi bulanmak" deyimini birinci ve ikinci anlamı "jüregi kobaljuv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Ayrıca ilk anlamı "içi sıkıntı ile dolup derin soluk alma gereği duymak", ikinci anlamı "midesi bulanmak" olan "yüreği kabarmak" deyimini ikinci anlamı "jüregi köterilüv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamında kullanılan "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)" deyimini anlamı "jüregi köterilüv" deyimini ikinci anlamıyla örtüşmektedir.

2. 35. Jüregi küpti boluv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "haddinden fazla yemekten rahatsız olmak", ikinci anlamı "korkmak" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde "çok ve çeşitli yiyecekler yemekten midesi bozulmak" anlamındaki "mide fesadına uğramak" deyimini "jüregi küpti boluv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamında kullanılan "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)" deyimini anlamı "jüregi küpti boluv" deyimini ikinci anlamıyla örtüşmektedir.

2. 36. Jüregi lüp ete tösüv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "bir şeylerden şüphe duymak, şüphelenmek, kuşkulanmak", ikinci anlamı "birdenbire sevinmek" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde "şüphelenmek, içine kurt düşmek" anlamında kullanılan "yüreğine kurt düşmek" deyimini ve "kendisine zararı dokunacak bir durum meydana geleceğinden kuşkulanmak" anlamındaki "içine kurt düşmek" deyimini "jüregi lüp ete tösüv" deyimini ilk anlamıyla örtüşmektedir. Ayrıca "birdenbire çok korkmak, aşırı korku veya sevinçten fazlasıyla heyecanlanmak, endişelenmek" anlamındaki "yüreği ağzına gelmek" deyimini anlamı "jüregi lüp ete tösüv" deyimini iki anlamıyla da örtüşmektedir.

2. 37. Jüregi lüp etüv: Deyim "jüregi lüp ete tösüv" deyimini ile aynı anlamdadır ve deyimlerin örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 38. Jüregi lüpilev: Deyim Kazak Türkçesinde "çeşitli sebeplerle kalbin hızlı çarpması" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kalbi çarpmak veya çalışmak", ikinci anlamı "coşku sebebiyle kalp hızlı hızlı çarpmak veya çalışmak", üçüncü anlamı "merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak" olan "yüreği çarpmak" deyimini; ilk anlamı "kalbi çok vurmak", ikinci anlamı "çok heyecanlanmak", üçüncü anlamı "yüreği çarpmak" olan "kalbi çarpmak" deyimini; "kalp heyecanla çarpmak" anlamındaki "güm güm atmak" deyimini "jüregi lüpilev" deyimini anlamıyla örtüşmektedir.

2. 39. Jüregi may şikendey boluv: Deyim Kazak Türkçesinde "huzursuz olmak, rahatsızlanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "rahatı bozulmak, keyfi kaçmak, sağlığı bozulmak" anlamındaki "rahatsız olmak" deyimini "jüregi may şikendey boluv" deyimini anlamını karşılamaktadır.

2. 40. Jüregi may şikendey kilkildev: Deyim "jüregi may şikendey boluv" deyimini ile aynı anlamdadır. Kazak Türkçesindeki bu deyimlerle Türkiye Türkçesinde örtüşen deyimler ortaktır.

2. 41. Jüregi ornına ornıktuv: Deyim Kazak Türkçesinde "rahatlamak, ferahlamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "kaygıdan kurtulmak" anlamındaki "yüreği ferahlamak (hafiflemek)" ve aynı anlamdaki "kalbi ferahlamak" deyimleri; "ferahlamak" anlamındaki "içine su serpilmek"; ilk anlamı "havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak", ikinci anlamı "dinlenmek", üçüncü anlamı "rahatlamak, ferahlamak", dördüncü anlamı "mutlu bir biçimde yaşamak" olan "nefes almak" deyiminin üçüncü anlamı "jüregi ornına ornıktuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 42. Jüregi ornına tösüv. Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi ornına ornıktuv" deyimini ile aynı anlamdadır. Kazak Türkçesindeki bu deyimlerle Türkiye Türkçesinde örtüşen deyimler ortaktır.

2. 43. Jüregi ot bop januv: Deyim Kazak Türkçesinde "Dertlenmek, gamlanmak, kederlenmek, yüreği ateş gibi yanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "aşırı üzülme, fazla üzüntüden içi yanmak" anlamındaki "yüreğini ateş almak" deyimini; "sıklamak, üzülmek, dertlenmek" anlamındaki "yüreği boğazına tıkanmak" deyimini; ilk anlamı "çok acımak", ikinci anlamı "felakete uğramak" olan "yüreği yanmak" deyiminin anlamları; "çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak" anlamındaki "ciğeri yanmak"; "büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak" anlamındaki "ciğer kebab olmak" deyimleri ve ilk anlamı "çok susamak", ikinci anlamı "büyük bir acı, sıkıntı ve benzeri nedenlerle çok üzülme", üçüncü anlamı "bir şeye karşı büyük bir özlem duymak" olan "içi yanmak" deyiminin ikinci anlamı "jüregi ot bop januv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 44. Jüregi örekpev: Deyim Kazak Türkçesinde "kalbi hızla çarpmak, telaşlanmak, endişelenmek, coşmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kalbi çok vurmak", ikinci anlamı "çok heyecanlanmak", üçüncü anlamı "yüreği çarpmak" olan "kalbi çarpmak"; "korku, heyecan vb. bir sebeple kalbi fazla çarpmak" anlamındaki "pıt pıt atmak" deyimlerinin anlamları "jüregi örekpev" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir. Ayrıca ilk anlamı "kalbi çarpmak veya çalışmak", ikinci anlamı "coşku sebebiyle kalp hızlı hızlı çarpmak veya çalışmak", üçüncü anlamı "merak, kaygı, korku, heyecan vb. duygularla tedirgin olmak, huzursuz olmak" olarak açıklanan "yüreği çarpmak" deyiminin ikinci ve üçüncü anlamı "jüregi örekpev" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 45. Jüregi ört bop januv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi ot bop januv" deyiminiyle aynı anlamında kullanılmaktadır. Deyimlerle örtüşen Türkiye Türkçesindeki deyimler ortaktır.

2. 46. Jüregi sazuv: Deyim Kazak Türkçesinde "acıkmak, midesi kazanmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok acıkmak" anlamındaki "açlıktan imanı gevremek" deyimini; ilk anlamı "çok acıkmak", ikinci anlamı "çok şekerli veya yağlı yiyecek ağır gelmek" olan "içi bayılmak" deyiminin ilk anlamı; "karnı çok acıkmak" anlamındaki "yüreği bayılmak" deyimini "jüregi sazuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2.47. Jüregi sokuv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "dirilmek, canı üstüne gelmek", ikinci anlamı "gönül vermek" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde "dirilmek, canlanmak" anlamındaki "can bulmak" deyiminin anlamı "jüregi sokuv" deyiminin ilk anlamıyla örtüşmektedir. İlk anlamı "sevmek, aşık olmak", ikinci anlamı "bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelmek, eğinmek, meyletmek", üçüncü anlamı "düşkün olmak" olan "gönül vermek" deyiminin anlamları "jüregi sokuv" deyiminin ikinci anlamıyla örtüşmektedir.

2. 48. Jüregi solk etüv: Deyim Kazak Türkçesinde "korkmak, birdenbire ne yapacağını bilememek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde anlamı "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi solk etüv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 49. Jüregi suv etüv: Deyim Kazak Türkçesinde "korkmak, paniğe kapılmak, ürpermek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi suv etüv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 50. Jüregi suv suvıldav: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi suv etüv" deyiminiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin Türkiye Türkçesindeki örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 51. Jüregi suvıv koya berüv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "çok korkmak, ürpermek", ikinci anlamı "kırılmak, incinmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi suvıv koya berüv" deyiminin ilk anlamıyla örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde "üzülmek, incinmek, yerinmek" anlamındaki "gönlü kırılmak" deyiminin anlamı "jüregi suvıv koya berüv" deyiminin ikinci anlamıyla örtüşmektedir.

2. 52. Jüregi şayıluv: Deyim Kazak Türkçesinde "korkmak, rengi atmak, paniğe kapılmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "herhangi bir sebeple kanı çekilip yüzü solmak, korkmak" anlamındaki

"beti benzi atmak (solmak, uçmak, kül kesilmek, kireç kesilmek) deyimini "jüregi şayıluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 53. Jüregi şayıluv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi şayıluv" deyimiyile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin örtüştüğü Türkiye Türkçesindeki deyimler ortaktır.

2. 54. Jüregi şoşıluv: Deyim Kazak Türkçesinde "çok korkmak, ürpermek, paniğe kapılmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi şoşıluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 55. Jüregi talıksuv: Deyim Kazak Türkçesinde "bir işi yapmada zorlanmak, çok yorulmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde birinci anlamı "maddi açıdan sıkıntı içinde içinde olmak"; ikinci anlamı "zorlanmak" olan "güçlük çekmek" deyiminin ikinci anlamıyla "jüregi talıksuv" deyimini örtüşmektedir.

2. 56. Jüregi taluv: Deyim Kazak Türkçesinde "karnı acıkmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok acıkmak" anlamındaki "açlıktan imanı gevremek" deyimini; ilk anlamı "çok acıkmak"; ikinci anlamı "çok şekerli veya yağlı yiyecek ağır gelmek" olan "içi bayılmak" deyiminin ilk anlamı; "karnı çok acıkmak" anlamındaki "yüreği bayılmak" deyimini "jüregi taluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 57. Jüregi tas töbesine şıkuv: Deyim Kazak Türkçesinde "çok korkmak, ürpermek, paniğe kapılmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi tas töbesine şıkuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 58. Jüregi tas tüyin boluv: Deyim Kazak Türkçesinde "aklından çıkarmamak, unutmamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "sürekli hatırlamak, unutmamak" anlamında kullanılan "aklından çıkarmamak" deyimini "jüregi tas tüyin boluv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 59. Jüregi tebirenöv: Deyim Kazak Türkçesinde "duygulanmak, şefkat göstermek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "acıma veya şefkat duygusu uyanmak veya kabarmak" anlamındaki "merhamet duymak"; "acıma duygusuna kapılmak" anlamındaki "merhamete gelmek"; "duygulanmak, endişe, korku duymak" anlamındaki "yüreği titremek" ve ilk anlamı "özen göstermek", ikinci anlamı "çok üşümek", üçüncü anlamı "duygulanmak" olan "içi titremek" deyiminin üçüncü anlamı "jüregi tebirenöv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 60. Jüregi uşuv: Deyim Kazak Türkçesinde "çok korkmak, ürpermek, paniğe kapılmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi uşuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 61. Jüregi zuv ete kaluv: Deyim Kazak Türkçesinde "birdenbire kormak, ürkmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi zuv ete kaluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 62. Jüregi zuv etöv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi zuv ete kaluv" deyiminin anlamıyla aynı anlamdadır. Deyimlerle örtüşen Türkiye Türkçesindeki deyimler ortaktır.

2. 63. Jüregime ineday kadaluv: Deyim Kazak Türkçesinde "etkilenmek, çok üzölmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "içine oturmak" ve "yüreğine saplanmak" deyimleri "jüregime ineday kadaluv" deyiminin anlamını karşılamaktadır.

2. 64. Jüregime judırıktay bop tura kaluv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregime ineday kadaluv" deyimini ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin Türkiye Türkçesinde örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 65. Jüreginde otı bar: Deyim Kazak Türkçesinde "canlı, henüz genç, yüreği ateş gibi canlı" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde bu deyimini karşılayan herhangi bir deyim tespit edilmemiştir.

2. 66. Jüregin jaralav: Deyim Kazak Türkçesinde "incitmek, kırmak, üzömek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "gönlünü yaralamak" deyimini ile "jüregin jaralav" deyiminin anlamı örtüşmektedir.

2. 67. Jüregin sızdıtu: Deyim Kazak Türkçesinde "üzömek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok üzömek" anlamındaki "yüreğini eritmek (sızılatmak)" deyimini "jüregin sızdıtu" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 68. Jüregin suv etkizöv: Deyim Kazak Türkçesinde "korkmak, paniğe kapılmak, ürpermek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jüregi zuv ete kaluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 69. Jüregın ustap satuv: Deyim Kazak Türkçesinde "canını feda etmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kendini feda etmek", ikinci anlamı "hiçbir şey esirgememek", üçüncü anlamı "bir şeye çok düşkün olmak, çok sevmek" olan "canını vermek" deyiminin birinci ve ikinci anlamı; "kıymak, gözden çıkarmak" anlamındaki "feda etmek" deyimini "jüregın ustap satuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 70. Jüregine as batpav: Deyim Kazak Türkçesinde "sabırsızlanmak, acele etmek, paniklemek" anlamında kullanılmaktadır. Deyimin Türkiye Türkçesinde tam karşılığı olmayıp anlamı "herhangi bir sebeple heyecanlanmak, endişelenmek, acele etmek" olan "telaş almak" deyimini ile büyük oranda örtüştüğü söylenebilir.

2. 71. Jüregine beriş bolıp katuv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi tas tüyin boluv" aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin örtüştüğü Türkiye Türkçesindeki deyimler ortaktır.

2. 72. Jüregine beriş boluv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi tas tüyin boluv" aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin örtüştüğü Türkiye Türkçesindeki deyimler ortaktır.

2. 73. Jüregine dak kaluv: Deyim Kazak Türkçesinde "dertli olmak, gamlı olmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "sıklamak, üzölmek, dertlenmek" anlamındaki "yüreği boğazına tıkanmak"; "dert, acı ve sıkıntıdan içi kabarmak, aşırı dertlenmek" anlamındaki "yüreği göz göz olmak" deyimleri "jüregine dak kaluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 74. Jüregine dak tösüv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregine dak kaluv" deyimini ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin anlamlarının Türkiye Türkçesinde örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 75. Jüregine dert saluv: Deyim Kazak Türkçesinde "bir sorunu veya durumu üzüntü konusu yapmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlama gelen "dert etmek (edinmek)" ve "kendine dert etmek" deyimleri "jüregine dert saluv" deyimini ile örtüşmektedir. Ayrıca ilk anlamı "istediğini yapamama yüzünden üzölmek", ikinci anlamı "dert etmek" olan "içi içini yemek" deyiminin ikinci anlamı "jüregine dert saluv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 76. Jüregine dert tösüv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregine dert saluv" deyimini ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin anlamlarının Türkiye Türkçesinde örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 77. Jüregine jara tösüv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregine dert saluv" deyimini ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin anlamlarının Türkiye Türkçesinde örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 78. Jüregine jıluv beröv: Deyim Kazak Türkçesinde "güç vermek, cesaretlendirmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "yürekliendirmek, cesaretlendirmek" anlamında kullanılan "yürek vermek" deyimini "jüregine jıluv beröv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 79. Jüregine ört tösüv: Deyim Kazak Türkçesinde "çok üzölmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "büyük bir acı ve üzüntünün etkisi altına girmek" anlamındaki "içine ateş düşmek"; "felakete uğramak, çok üzölmek" anlamındaki "yüreğine od (ateş) düşmek" deyimleri "jüregine ört tösüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 80. Jüregine tas bolıp katuv: Deyim Kazak Türkçesinde "aklından çıkarmamak, unutmamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "sürekli hatırlamak, unutmamak" anlamında kullanılan "aklından çıkarmamak"; "çok etkilenmek, çok üzölmek" anlamındaki "içine oturmak" ve "yüreğine oturmak" deyimleri "jüregi tas tüyin boluv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 81. Jüregine tas boluv: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüregi tas tüyin boluv" deyimini ile anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin Türkiye Türkçesinde anlamlarının örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 82. Jüregine tiyöv: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı " yemeğin dokunması, midesi kabul etmemek"; ikinci anlamı " yüzünün ifadesini değişmek" anlamında kullanılmaktadır. Deyim Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "hastalık, tikslenme vb. sebeplerle bir şeyi yiyememek", ikinci anlamı "çirkin bir şey karşısında huzursuz olmak, rahatı kaçmak" olarak açıklanan "midesi almamak (veya kaldırmamak veya kabul etmemek veya götürmemek)" deyimini ile kabul edilebilir derecede örtüşmektedir.

2. 83. Jüreginiñ tügi bar: Deyim Kazak Türkçesinde "hiçbir şeyden korkmayan, cesur kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "korkusuz, gereğinden fazla cesur, gözünü daldan budaktan esirgemeyen, gözü pek olan kimse" anlamındaki "mangal yürekli" deyimini "jüreginiñ tügi bar" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 84. Jüreginiñ tügi sıkkın: Deyim Kazak Türkçesindeki "jüreginiñ tügi bar" deyimini ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Deyimlerin Türkiye Türkçesinde anlamlarının örtüştüğü deyimler ortaktır.

2. 85. Jürek jalğav: Deyim Kazak Türkçesinde "düzensiz yemek yemek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde bu deyimini karşılayan bir deyim tespit edilememiştir.

2. 86. Jürek jutkan: Deyim Kazak Türkçesinde "hiçbir şeyden korkmayan, cesur kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "korkusuz, gereğinden fazla cesur, gözünü daldan budaktan esirgemeyen, gözü pek olan kimse" anlamındaki "mangal yürekli" deyimini "jürek jutkan" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 87. Jürek kalmav: Deyim Kazak Türkçesinde "çok korkmak, paniğe kapılmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok korkmak" anlamındaki "paniğe kapılmak" deyimini; "çok korkmak" anlamındaki "yüreği ürpermek" deyimini "birdenbire korkup heyecanlanmak" anlamındaki "yüreği hop etmek (hoplamak veya oynamak)"; "birdenbire heyecanlanmak veya korkmak" anlamındaki "yüreği yerinden oynamak" deyimleri "jürek kalmav" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 88. Jürek kesüv: Deyim Kazak Türkçesinde "midesini ekşitmek, yüreğini kesmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde bu deyim karşılayan bir deyim bulunmamaktadır.

2. 89. Jürek kılıdav: Deyim Kazak Türkçesinde "midenin yanması" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "yeni yenilmiş yiyeceklerden ötürü midede rahatsızlık duymak" anlamındaki "midesi ekşimek (kaynamak, yanmak)" deyimini "jürek kılıdav" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 90. Jürek kılın şertüv: Deyim Kazak Türkçesinde "etkilemek, birine tesir etmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "üzülmek, rahatsızlık duymak" anlamındaki "gönlüne dokunmak"; "üzülmek" anlamındaki "yüreğine dokunmak" deyimleri "jürek kılın şertüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 91. Jürekke as batpav: Deyim Kazak Türkçesinde "sabırsızlanmak, acele etmek, paniklemek" anlamında kullanılmaktadır. Deyim Kazak Türkçesinde "sabırsızlanmak, acele etmek, paniklemek" anlamında kullanılmaktadır. Deyimin Türkiye Türkçesinde tam karşılığı olmayıp anlamı "herhangi bir sebeple heyecanlanmak, endişelenmek, acele etmek" olan "telaş almak" deyimini ile büyük oranda örtüştüğü söylenebilir.

2. 92. Jürekke jılı tiyüv: Deyim Kazak Türkçesinde "birinin gönlüne girmek, güzel gözükmek" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "sevgisini kazanmak" anlamındaki "gönlüne girmek" ve "kalbine girmek" deyimleri "jürekke jılı tiyüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 93. Jürek tesüv: Deyim Kazak Türkçesinde "derdini hatırlatıp yeniden üzülmeye yol açmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "derdini deşmek" deyimini "jürek tesüv" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 94. Jürekti dert aluv: Deyim Kazak Türkçesinde "kaygılanmak, dertlenmek, huzuru kaçamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "aşırı üzülmek, fazla üzüntüden içi yanmak" anlamındaki "yüreğini ateş almak" deyimini; "sıklamak, üzülmek, dertlenmek" anlamındaki "yüreği boğazına tıkanmak" deyimini; ilk anlamı "çok acımak", ikinci anlamı "felakete uğramak" olan "yüreği yanmak" deyiminin anlamları; "çok acı ve sıkıntı çekmek, büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak" anlamındaki "ciğeri yanmak"; "büyük bir acıya uğramak, yüreği yanmak" anlamındaki "ciğer kebab olmak" deyimleri ve ilk anlamı "çok susamak", ikinci anlamı "büyük bir acı, sıkıntı ve benzeri nedenlerle çok üzülmek", üçüncü anlamı "bir şeye karşı büyük bir özlem duymak" olan "içi yanmak" deyiminin ikinci anlamı "jürekti dert aluv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 95. Jürek toktatuv: Deyim Kazak Türkçesinde "rahatlamak, ferahlamak, kaygıdan kurtulmak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "kaygıdan kurtulmak" anlamındaki "yüreği ferahlamak (hafiflemek)" ve aynı anlamdaki "kalbi ferahlamak" deyimleri; "ferahlamak" anlamındaki "içine su serpilme"; ilk anlamı "havayı ciğerlerine çekmek, soluk almak", ikinci anlamı "dinlenmek", üçüncü anlamı "rahatlamak, ferahlamak", dördüncü anlamı "mutlu bir biçimde yaşamak" olan "nefes almak" deyiminin üçüncü anlamı "jüregi ornına ornıktuv" deyiminin anlamıyla örtüşmektedir.

2. 96. Kan jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "sıcakkanlı, sevecen, güler yüzlü, iyi yürekli kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "normal vücut sıcaklığı, içinde buldukları ortamın sıcaklığından bağımsız olan (hayvan)", ikinci anlamı "sevimli, cana yakın, sempatik, üçüncü anlamı "herkesle çabuk anlaşan, çabuk dost olan" olarak açıklanan "sıcakkanlı" sözcüğünün ikinci ve üçüncü anlamı "kan jürek" deyiminin anlamını karşılamaktadır.

2. 97. Kara jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "acımasız, merhametsiz, kötü kalpli kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "merhametsiz" anlamında kullanılan "taş kalpli" deyimini "kara jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 98. Koyan jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "korkak, cesaretsiz, yüreksiz kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok ürkek, korkak" anlamında kullanılan "tavşan yürekli" deyimini "koyan jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 99. Köz aşıp, jürek juvav: Deyim Kazak Türkçesinde "neşelenmek, ferahlamak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde aynı anlamda kullanılan "gözü gönlü açılmak" deyimini "köz aşıp, jürek juvav" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 100. Muz jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "hayattan bir beklentisi olmayan, ümitsiz kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde bu deyimle örtüşen bir deyim bulunmamaktadır.

2. 101. Ot jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "hiçbir şeyden korkmayan, cesur kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "korkusuz, gereğinden fazla cesur, gözünü daldan budaktan esirgemeyen, gözü pek olan kimse" anlamındaki "mangal yürekli" deyimini "ot jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 102. Ör jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "mağrur, gururlu kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "inatçı, bildiğinden dönmeyen, büyüklerinin sözünü dinlemeyen, boyun eğmeyen (kimse)", ikinci anlamı "kurumlu" olan "dikbaşlı" deyimini ve "inatçı" anlamındaki "pek başlı" deyimini, "ör jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 103. Sum jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "sıkıntılarla dolu, dertli kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "felakete uğramış (kimse), yüreği dağlı", ikinci anlamı "gönlü yaralı, âşık, tutkun (kimse)" olan "yüreği yaralı" deyimini ve "yüreği yaralı" anlamındaki "yüreği dağlı" deyimini "sum jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 104. Suv jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "korkak" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "çok ürkek, korkak" anlamında kullanılan "tavşan yürekli" deyimini "suv jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 105. Tas jürek: Deyimin Kazak Türkçesinde ilk anlamı "acımasız, taş yürekli", ikinci anlamı "korkusuz, cesur kişi" olarak açıklanmıştır. Türkiye Türkçesinde "acınacak durumlar karşısında duygusuz kalabilen (kimse)" anlamındaki "yüreği katı"; "merhametsiz" anlamındaki "taş kalpli" deyimleri "tas jürek" deyiminin ilk anlamıyla örtüşmektedir. Türkiye Türkçesinde "korkusuz, gereğinden fazla cesur, gözünü daldan budaktan esirgemeyen, gözü pek olan kimse" anlamındaki "mangal yürekli" deyimini "tas jürek" deyiminin ikinci anlamı ile örtüşmektedir.

2. 106. Tel jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "doğru, dürüst, iyi düşünceli, iyi kalpli kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde "düşündüğünü olduğu gibi söyleyen, içi temiz, gizli yönü olmayan (kimse), samimi, açık kalpli" anlamındaki "açık yürek" deyimini "tel jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

2. 107. Uyıktap jatkan jürek: Deyim Kazak Türkçesinde "derdi, sıkıntısı olmayan kişi" anlamında kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesinde ilk anlamı "kaygısı, tasası, sıkıntısı, üzüntüsü olmayan", ikinci anlamı "olayları kendine dert etmeden geçiştiren, aldırış etmeyen, tasasız, vurdumduymaz" olan "gamsız" sözcüğü "uyıktap jatkan jürek" deyimini ile örtüşmektedir.

Sonuç

1. Yapılan çalışmada Kazak Türkçesinde "jürek" kelimesi ile kurulmuş deyimler madde başı olarak alfabetik sıraya göre ele alınmıştır. Kazak Türkçesindeki deyim anlamı ve Türkiye Türkçesinde bu deyim karşılık gelen deyim ve anlamı verilerek deyimlerin bu iki lehçede birbiriyle örtüşüp örtüşmedikleri belirlenmiştir.

2. Kazak Türkçesinde 85'i "jürek" kelimesi ile başlayan toplam 107 deyim tespit edilmiştir.

3. Her iki lehçede de "yürek/jürek" kelimelerinin bulunduğu deyimlerin anlamsal olarak çoğunlukla duygu ifade ettiği sonucuna varılmıştır. Bu deyimlerin korku, heyecan, sevinç gibi temel duyguların anlatımında sık kullanıldığı gözlemlenmiştir.

4. Türkiye Türkçesi ile Kazak Türkçesindeki "yürek" ile kurulan deyimlerden bir kısmında isim ve fiil unsuru hem şekilsel olarak hem de anlamsal olarak aynı olup bazılarında ise şekilsel olarak aynı olup anlamsal olarak farklılıklar bulunmaktadır. Örnek verecek olursak her iki lehçede de bulunan "jüregi jarılıw-yüreği yarılmak" deyimini oluşturan sözcüklerin türü, sözcüksel anlamları bakımından ortaktır. İki lehçede de deyim "çok korkmak" anlamında kullanılmaktadır. Bu durumun yanı sıra şekilsel olarak her iki lehçede de aynı olan "jüregi januw-yüreği yanmak" deyimleri Kazak Türkçesinde "sevğiden içi yanmak, birine aşık olmak"; Türkiye Türkçesinde ise "çok susamak, büyük bir acı duyarak çok üzülme" anlamındadır. Yani anlamsal olarak farklıdır. Şekilsel olarak aynı olan deyimlerin dışında yine "yürek" kelimesi ile kurulan ancak fiil unsurları iki lehçede birbirinden farklılıklar gösteren deyimler de vardır. Örneğin "yüreği kabarmak" deyiminin Türkçe Sözlük'te 12 anlamı bulunmaktadır. Kazak Türkçesinde "yüreği kabarmak" deyimine karşılık gelen "jüregi köterilüw" deyiminin ise Kenesbayev'in sözlüğünde 2 anlamı bulunmaktadır. "jüregi köterilüw" deyiminin iki anlamı da Türkçe Sözlük'te "yüreği kabarmak" deyiminin anlamları içinde vardır. Ancak bu iki deyim anlamı birbiriyle birebir örtüşmemektedir. Bunun yanı sıra Kazak Türkçesinde "jürek" ile kurulan deyimlerin bir kısmının Türkiye Türkçesinde "yürek" kelimesi ile kurulmadığı görülmüştür. Örneğin Kazak Türkçesinde "güçlü kuvvetli, insanlar tarafından sevilen kişi" anlamında kullanılan "ıstık jürek" deyiminin anlamını Türkiye Türkçesinde "çok sevilme, hoşlanılmak" anlamında kullanılan "yüzü sıcak olmak" deyimini karşılamaktadır.

5. Bünyesinde "yürek/jürek" kelimesi bulunan deyimlerin ortak, benzer ya da birbirinden farklı olan yönleri tespit edilerek bu iki lehçenin farklı lehçe grupları ve farklı coğrafyalarda konuşuluyor olmasına rağmen deyimlerin anlamları bakımından ciddi oranda örtüştikleri tespit edilmiştir.

Kaynakça

- Atmaca, E. (2009). Kazak Türkçesinde "Göz" Organ İsmiyle Kurulmuş Deyimlerin Yapı ve Anlam Özellikleri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, IX(2), 19-35.
- Aydın, M. (1992). *Geliştirilmiş ve Açıklamalı Deyimler Sözlüğü*. Emek Yayınevi.
- Bekçioğulları, F. (2006). Kazak Türkçesindeki Organ Adlarıyla İlgili Deyimlerin Türkiye Türkçesine Aktarımı. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Taç).
- Eyuboğlu, İ. Z. (2004). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınları. <http://sozluk.gov.tr/>. (2019, Mayıs). www.tdk.gov.tr. adresinden alınmıştır
- Kenesbayev, I. (1977). *Kazak Tilinin Frazeologiyalık Sözdigi*. Almatı: Kazak SSR'in Gılım Baspası.
- Kenzhalin, K. (2017). Türk Dünyasında Deyim Bilimi Çalışmaları. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*(43), 107-124.
- Koç, K., Bayniyazov, A., & Başkapan, V. (2003). *Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.

KAZAK TÜRKÇESİNDEKİ "JÜREK" İLE KURULAN DEYİMLERİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNDEKİ
KARŞILIKLARI

- Kojahmetova, H., Jaysakkova, R., & Kojahmetova, Ş. (1988). *Kazakça- Orısşa Frazzeologiyalık Sözdik*. Almatı: Mektep Baspası.
- Resulov. (1995). Akraba Diller ve "Yalancı Eş Değerler " Sorunu. *Türk Dili*(524), 917-918.
- Rysbayev, A., & Temenova, G. (2018). Kazak ve Türkiye Türkçesindeki Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Fiillerin Anlamsal Yapısı. *Bilig*(85), 113-128.
- Sinan, A. T. (2001). *Türkçenin Deyim Varlığı*. Kubbealtı Yayıncılık.
- Tor, G. (2007). Kazak Türkçesinde Organ Adlarıyla Kurulan Deyimler. *Kazakistan ve Türkiye'nin Ortak Kültürel Değerleri Sempozyumu*, (s. 119). Almatı.
- Türkçe Sözlük*(2011). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zhussupova, L. (2001). Kazakça Atasözleri, Deyimler ve Türkiye Türkçesi Karşılıkları. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi (Danışman: Prof. Dr. Nuri Yüce).